

МИОМИРА КОСТИЋ
ДАРКО ДИМОВСКИ
ФИЛИП МИРИЋ

**МАЛОЛЕТНИЧКА ДЕЛИНКВЕНЦИЈА
КРОЗ ПРИЗМУ НОВИНСКИХ ИЗВЕШТАЈА
У ДНЕВНОМ ЛИСТУ ПОЛИТИКА
1904-1941.**

Ниш, 2015.

Др Миомира Костић
Др Дарко Димовски
Др Филип Мирић

**МАЛОЛЕТНИЧКА ДЕЛИНКВЕНЦИЈА КРОЗ ПРИЗМУ НОВИНСКИХ
ИЗВЕШТАЈА У ДНЕВНОМ ЛИСТУ ПОЛИТИКА 1904-1941.**

Издавач

Центар за публикације Правног факултета Универзитета у Нишу

За издавача

Проф. др Мирослав Лазић, декан

Рецензенти

Проф. др Предраг Димитријевић, Универзитет у Нишу, Правни факултет,

Проф. др Драгиша Дракић, Универзитет у Новом Саду, Правни факултет,

Доц. др Марина Симовић, Омбудсман за права дјеце у РС, Факултет
правних наука Универзитета Апеирон у Бањој Луци

Технички уредник

Ненад Милошевић

Лектор

Милица Крстић

Дизајн корица

Александра Мирић

Штампа

Медивест Ниш

Тираж

100

ISBN 978-86-7148-207-3

САДРЖАЈ

ПРЕДГОВОР	3
ПРВИ ДЕО	
ТЕОРИЈСКИ ПРИСТУП	7
1. ДЕТИЊСТВО И АДОЛЕСЦЕНЦИЈА КАО РАЗВОЈНИ ПЕРИОДИ	7
1.1. Психички и физички развој у детињству	7
1.2. Психички и физички развој у адолесценцији	15
2. СОЦИЈАЛНИ И ПРАВНИ ПОЛОЖАЈ ДЕТЕТА И МЛАДИХ	21
2.1. Основне особености развоја социјалног положаја детета и младих	21
2.2. Историја развојка кривичноправне одговорности детета и младих код нас	27
3. СРЕДСТВА МАСОВНИХ КОМУНИКАЦИЈА И МАЛОЛЕТНИЧКА ДЕЛИНКВЕНЦИЈА	41
ДРУГИ ДЕО	
ЕМПИРИЈСКИ ПРИСТУП	49
1. ОПШТИ ПОДАЦИ О УЗРОКУ ИСТРАЖИВАЊА И МЕТОДОЛОГИЈИ	49
1.1. Увод у истраживање	49
1.2. Методологија истраживања	50
1.3. Карактеристике посматраног узорка	52
2. Преглед новинских чланака о криминолошким карактеристикама и пенолошком третману малолетничке делинквенције објављеним у дневном листу Политика од 1904. до 1941. године	53
2.1. Извештавање о имовинском криминалитету и криминалитету насиља у Политици од 1904. до 1923. године	53
2.2. Извештавање о имовинском криминалитету и криминалитету насиља у Политици од 1924. до 1930. године	55
Чланци о имовинском криминалитету објављени у 1924. години	55
Чланци о криминалитету насиља објављени у 1924. години	56
Чланци о имовинском криминалитету објављени у 1925. години	56

Чланци о криминалитету насиља објављени у 1925. години	58
Чланци о имовинском криминалитету објављени у 1926. години.....	60
Чланци о криминалитету насиља објављени у 1926. години	62
Чланци о имовинском криминалитету објављени у 1927. години.....	64
Чланци о криминалитету насиља објављени у 1927. години	66
Чланци о имовинском криминалитету објављени у 1928. години.....	67
Чланци о криминалитету насиља објављени у 1928. години	68
Чланци о имовинском криминалитету објављени у 1929. години.....	71
Чланци о криминалитету насиља објављени у 1929. години	73
Чланци у којима се описује имовински криминалитет у 1930. години	74
Чланци у којима се описује криминалитет насиља у 1930. години	77
2.3. Извештавање о имовинском криминалитету и криминалитету насиља у Политици од 1931. до 1935. године	84
Чланци у којима се описује имовински криминалитет у 1931. години	84
Чланци у којима се описује криминалитет насиља у 1931. години	87
Чланци у којима се описује имовински криминалитет у 1932. години	89
Чланци у којима се описује криминалитет насиља у 1932. години	93
Чланци у којима се описује имовински криминалитет у 1933. години	100
Чланци у којима се описује криминалитет насиља у 1933. години	104
Чланци у којима се описује имовински криминалитет у 1934. години	116
Чланци у којима се описује криминалитет насиља у 1934. години ..	118
Чланци у којима се описује имовински криминалитет у 1935. години	130
Чланци о криминалитету насиља објављени у 1935. години	134
2.4. Извештавање о имовинском криминалитету и криминалитету насиља у Политици од 1936. до 1941. године	153
Чланци о имовинском криминалитету објављени 1936. године.....	153
Чланци о криминалитету насиља објављени у 1936. години	157
Чланци о имовинском криминалитету објављени 1937. године.....	177
Чланци о криминалитету насиља објављени у 1937. години	187
Чланци о имовинском криминалитету објављени 1938. године.....	200
Чланци у којима се описује криминалитет насиља у 1938. години..	205
Чланци о имовинском криминалитету објављени 1939. године.....	217
Чланци у којима се описује криминалитет насиља у 1939. години..	219
Чланци о имовинском криминалитету објављени 1940. године	239

Чланци у којима се описује криминалитет насиља у 1940. години	243
Чланци о имовинском криминалитету објављени 1941. године.....	251
Чланци у којима се описује криминалитет насиља у 1941. години	253
2.5. <i>Varia</i> - Политике од 1904. до 1941. године.....	254
ЗАКЉУЧАК.....	271
КОРИШЋЕНА ЛИТЕРАТУРА	275
ИНДЕКС ПОЈМОВА.....	307
БИОГРАФИЈЕ АУТОРА.....	314

ПРЕДГОВОР

Студија *Малолетничка делинквенција кроз призму новинских извештаја у дневном листу Политика 1904-1941*. настала је као резултат научно-истраживачког рада аутора, у оквиру криминолошко-виктимолошког приступа објашњењу посебног типа криминалитета – малолетничке делинквенције.

У овој монографији представљени су резултати теоријског, и на њему заснованог емпиријског истраживања, о садржају писаног, новинарског сведочења о обиму, облицима, предкриминалним ситуацијама, санкционисању малолетних учинилаца кривичних дела, као и других облика кажњивих понашања извршених од стране деце, у Србији, у периоду од 1904-1941. године.

Своје истраживање смо отпочели 2007. године, у Народној библиотеци „Стеван Сремац“ Ниш, на Одељењу серијских публикација, на коме се прикупљају, обрађују, чувају и дају на коришћење серијске публикације: часописи, новине (дневне и службене), билтени, годишњаци, алманаси, календари, летописи и зборници. Недостајуће примерке укоричених издања Политике, из Библиотеке, надомештавали смо доступним бројевима у Историјском архиву Ниша. Истовремено, вршили смо попис свих непостојећих примерака, у обе институције културе. Наша намера била је да, осим научно-истраживачког рада у области криминологије, представимо и део расположивог културног наслеђа, које се чува у нашем граду, а доступно је да задовољи научну и стручну радозналост читалачке публике. Рад на прикупљању грађе окончали смо 2014. године.

У књизи смо, према интерној подели у садржају, издвојили неколико тематских целина.

Теоријски део истраживања обухвата, најпре, научне чињенице и описе детињства и адолесценције, као развојних периода у животу сваке људске јединке. Посебно су анализиране развојне карактеристике психичке и физичке личности деце и младих, праћене особеностима њиховог социјалног и правног положаја, у различитим периодизацијама друштвеног развитка. У овом делу рада, пажња је била посвећена и историји развитка кривичноправне одговорности детета и младих код нас, како би та сазнања била доступна и упоредива с начинима извештавања о делинквентном понашању деце и малолетника, од 1904-1941. године. Сматрали смо и неопходним да скренемо пажњу на један посебан, особен криминогени фактор, егзогеног својства, који се односи на узајамни, узрочно-последични однос садржаја који се пласирају у средствима масовних комуникација и учесталости малолетничке делинквенције. С једне стране, идентификацијом, малолетници могу постати актери кривичних догађаја, чије су радње

креиране под утиском конзумираних садржаја из мас медија, а с друге стране, мас медији могу бити ти који формирају посебно јавно мњење о овој, а и другим, категоријама извршилаца кривичних дела.

Други део рада односи се на прикупљање, евидентирање и анализу садржаја објављених чланака о малолетничкој делинквенцији, у дневном листу *Политика*, у посматраном периоду. Грађу смо поделили по временским раздобљима, а унутар њих, предметно. Анализирали смо све прикупљене чланке, подељене по облику делинквентних понашања, као имовински и криминалите насиља, и то од: 1904-1923; од 1924-1930; 1931-1935; и, од 1936-1941. У одељку *Varia* представили смо све доступне садржаје, који се посредно или непосредно односе на стање криминалитета у Србији, тога доба, а посебно на малолетне учиниоце кривичних дела. Сматрали смо да је важно да укажемо и на евидентирани садржаје којима су се описивали различити облици девијантних понашања деце и малолетника, почев од: коцкања, скитничења, самоубистава, бежања од куће и из школе, па све до случајева њихове виктимизације (посебно код насиља у породици и вршњачког насиља).

Теоријски део грађе представља осавремењен, научном методологијом утемељен и садржајно одабран потпури прикупљених чињеница многобројних истраживања о малолетничкој делинквенцији, које су коаутори самостално, или у заједничком истраживачком раду, до сада прикупили. Најпре, преузети су систематизовани делови необјављене докторске дисертације Деца убице (2001), коауторке др Миомире Костић, као и грађе прикупљане за рад на чланцима: Костић, М. „Криминолошка обележја малолетничког убиства“, у: Малолетничка делинквенција у свету и Србији: трендови и друштвени одговори, (уреднице Весна Николић Ристановић, Љиљана Стевковић), Београд: Прометеј: Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију, 214, стр. 145-178; Костић, М. Димовски, Д. „Личност малолетника као детерминанта извршења кривичног дела, у: Малолетници као учиниоци и жртве кривичних дела и прекршаја (приредила Ивана Стевановић). Београд: Институт за криминолошка и социолошка истраживања, 2015. стр. 309-322. Периодично публиковани делови истраживања, у домаћим часописима са рецензијама, чији је садржај преузет у монографији, наведени су у самом тексту монографије, у складу са распоредом излагања грађе у монографији. Ова грађа наведена је према библиографским одредницама коаутора монографије, као и други коаутори чланака, који су у одређеним временским периодима учествовали у емпиријском истраживању теме. У том смислу, посебну захвалност дугујемо проф. др Слободанки Константиновић Вилић и доц. др Душици Миладиновић Стефановић.

У литератури студије наведене су све коришћене одреднице у теоријском делу рада, као и сви анализирани чланци, у емпиријском делу

рада. Посебну пажњу посветили смо индексу појмова, као незаменљивом садржајном штиву монографских публикација. Закључак, индекс појмова и литература самостални су рад др Филипа Мирића.

Посебну захвалност дугујемо руководством и члановима стручних тимова установа у којима смо, кроз дужи временски период вршили истраживања: Историјском архиву Ниша и Библиотеци „Стеван Сремац“ Ниш. Они су нам не само омогућавали непосредан приступ грађи, већ и активно пратили наш рад, интересовали се за све фазе поступака истраживања и изражавали искрену наду да ће монографија бити завршена у планираном року. Истраживање и јесте било окончано 2014. године, дакле у време када је *Политика* славила 110 година свога постојања. И ова књига управо је омаж најстаријем дневном листу на Балкану, па смо се и ми, као њени верни читаоци, овим радом придружили том јубилеју. Надамо се да ће наш рад подстаћи и друге истраживаче да на научни и стручни начин, користећи као извор доступна издања Политике, скрену пажњу јавности на све оне теме које су обележиле развој Србије као самосталне државе, као и на живот и рад њених грађана, кроз више од века дуг период излагања листа.

У Нишу, јула 2015. године

Аутори